

**СПЕЦИФІКА КАРИКАТУР «КІНО-ГАЗЕТИ» (1929 р.):
ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ, ДИСКУРСИВНИЙ,
СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Ганна Холод

к. філол. н., доцент,

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

kholodanna@ukr.net

АНОТАЦІЯ. У статті автор, використовуючи контент-аналіз, дискурс-аналіз, герменевтичний та описовий методи, висвітлює стилістичні, дискурсивні та функціональні особливості карикатур, розташованих на сторінках спеціалізованої газети про кіномистецтво. Урахування екстралінгвістичних та політичних пресупозицій, які детермінують образну систему креолізованих текстів, дозволило авторові максимально активізувати всі текстові категорії карикатур. У результаті дослідження зроблено висновок, що категорія модальності в проаналізованих карикатурах, які виконують не тільки інформативну, а й регулятивну функцію, виражається персоніфікаціями, антитезами, оксиморонами, негативно маркованими лексемами, десакарлізованими й сюрреалістичними образами, алюзіями.

Ключові слова: карикатура, дискурс, стилістичні особливості, іконічна та вербальна частини.

**СПЕЦИФИКА КАРИКАТУР «КИНО-ГАЗЕТЫ» (1929 Г.) :
ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ, ДИСКУРСИВНЫЙ,
СТИЛИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ**

АННОТАЦИЯ. В статье автор, используя контент-анализ, дискурс-анализ, герменевтический и описательный методы, раскрывает стилистические, дискурсивные и функциональные особенности карикатур, размещенных на страницах специализированной газеты о киноискусстве. Учет экстралингвистических и политических пресупозиций, которые детерминируют образную систему креолизованных текстов, позволил автору максимально активизировать все текстовые категории карикатур. В результате исследования был сделан вывод, что категория модальности в проанализированных карикатурах, которые выполняют не только информативную, но и регулятивную функцию, выражается персонификациями, антитезами, оксиморонами, негативно маркированными лексемами, десакарлизованными и сюрреалистическими образами, аллюзиями.

Ключевые слова: карикатура, дискурс, стилистические особенности, иконическая и вербальная части.

***SPECIFICITY OF «CINEMA-NEWSPAPER» (1929) CARICATURES:
FUNCTIONAL, DISCURSIVE AND STYLISTIC ASPECTS***

ABSTRACT. *The author, using content analysis, discursive analysis, hermeneutic and descriptive methods, reveals stylistic, discursive and functional features of caricatures posted on pages of special newspaper about cinema art. Accounting and extralinguistic and political presuppositions that determine an imagery system of creolized texts allowed the author to strengthen as much as possible all text categories of the cartoons. The study concluded that the category of modality in the analyzed caricatures that have not only informative, but also the regulatory function, is expressed by personifications, antitheses, oxymoron, negatively marked tokens, desacralized and surreal images, allusions.*

Key words: *caricature, discourse, stylistic features, iconic and verbal parts.*

Вступ

Актуальність теми зумовлена недостатнім вивченням специфіки креолізованих текстів і відсутністю спеціального дослідження, присвяченого особливостям використання карикатур у спеціалізованій газеті, де висвітлюються проблеми українського кінематографа вищезазначеного періоду.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Карикатура як різновид газетно-журнальної графіки неодноразово була об'єктом дослідження науковців, які у своїх статтях і дисертаціях намагалися висвітлити різні аспекти цієї специфічної форми змішаного тексту.

У своїй статті «Карикатура як вид креолізованого тексту» науковець О. Вороніна аргументовано доводить приналежність карикатури до креолізованого тексту, виявляючи тісний взаємозв'язок між вербальним та іконічним компонентами, що створюють візуальну й смислову єдність, необхідну для появи комічного ефекту.

Стаття М. Ворошилової «Біля розбитого корита: культурний прецедентний текст у політичній карикатурі про світову кризу» дає можливість ознайомитися з результатами дослідження функціонування прецедентного імені в сучасній російській політичній карикатурі про світову кризу.

Досліджуючи карикатуру як жанр політичного дискурсу, Є.О. Артемова виявила особливості розуміння й інтерпретації

політичної карикатури, її жанротворчі ознаки, зіставила політичну карикатуру з такими видами креолізованого тексту, як плакат і комікс, а також з іншими гумористичними жанрами, зокрема політичною частівкою, анекдотом, пародією.

А.С. Айнутдинов у кандидатській дисертації «Карикатура як тип зображення комічної інтенції в сучасних російських друкованих ЗМІ» проаналізував морфологію карикатурного зображення, її рівні, внутрішню структуру мовних одиниць, описав види та функції карикатур, розкрив засоби створення комічного в карикатурах.

У своїй статті Ю.С. Чаплигіна розглянула універсальні текстові категорії лінгвовізуального феномена карикатури.

Хамадах Мамдух у кандидатській дисертації «Карикатура в періодичних виданнях» визначив функції й місце карикатури в друкованих ЗМІ, дослідивши особливості карикатури як зображального жанру, запропонував класифікацію карикатур, уперше виокремивши філософський різновид, й окреслив зв'язки карикатур з іншими літературними та зображальними жанрами.

К.В. Ковінько досліджує функціональні, дискурсивні та стилістичні особливості політичної карикатури, визначає місце вищезазначеного різновиду в політичній лінгвістиці.

Мета статті – з'ясувати функціональні, дискурсивні, стилістичні особливості карикатур «Кіно-газети» за 1928-1929 роки.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати інформацію, викладену на сторінках «Кіно-газети» за 1929 рік.

2. Ураховуючи екстралінгвістичні та політичні пресупозиції, проаналізувати карикатури для виявлення в них змістово-підтекстової інформації.

3. Визначити стилістичні засоби вираження текстових категорій карикатури, зокрема категорії модальності, що є результатом авторського осмислення дійсності.

4. З'ясувати специфіку функціонального аспекту креолізованих текстів у «Кіно-газеті» за вищезазначений період.

Методи та методика дослідження

Контент-аналіз, дискурс-аналіз, описовий метод, герменевтичний метод.

1. Ознайомлення з інформацією, викладеною на сторінках «Кіно-газети» за 1929 рік.
2. Урахування дискурсу під час аналізу карикатур.
3. З'ясування кореляцій між іконічною та вербальною частинами креолізованих текстів з урахуванням категорій модальності й інтертекстуальності.

Результати дослідження

Необхідно зауважити, що під час аналізу іконічних і вербальних частин карикатур «Кіно-газети» будемо враховувати «дискурс» (Приклад культурного показу фільму, 1929: 12-13) креолізованих текстів, що дозволить максимально активізувати всі текстові категорії карикатури.

Прикметним є те, що карикатура про радянський фільм знаходиться на першій сторінці «Кіно-газети», де, як правило, розташована рубрика «За кордоном», що переважно інформує реципієнта про події, які відбуваються в США та країнах Західної Європи. Обов'язкова для карикатур категорія модальності (Артемова, 1999), що є результатом суб'єктивного авторського осмислення дійсності, чітко виражена завдяки використаній персоніфікації США та Великої Британії, які були ідеологічними опонентами СРСР.

Моделюючи образи вищезазначених країн, автор В. Наумец акцентує увагу на їхніх негативних емоціях (лють – США, розгубленість – Велика Британія), виражених у карикатурі завдяки кінесичним засобам (міміка та жести) та експресивному синтаксису («Держи! Прорвався!» (Кіно-газета, 1929, № 6(12): 1)). Візуалізація закордонної цензури в образі чорної людини з ножицями завдяки відповідному колористичному оформленню персонажа та алюзії на прецедентне ім'я (С. Єсенін «Чорна людина», О. Пушкін «Моцарт і Сальєрі»), сугестуючи дихотомію добра і зла, сприяє формуванню імпліцитного плану тексту.

Комізм зображеної автором ситуації полягає в невідповідності між метою та засобами її досягнення, зокрема в неспроможності огрядних чоловіків наздогнати радянський фільм, якому вдалося прорватися за межі карикатури.

Для досягнення поставленої мети, зокрема створення комічного ефекту, автор повинен урахувати екстралінгвістичні (інформація про створення Совкіно в Амстердамі організації для

прокату радянських фільмів надрукована в «Кіно-газеті» 1 лютого 1929 року; у «Кіно-газеті» (20 березня 1929 року) є стаття «Фільми ВУФКУ ЗАКОРДОНОМ», у якій розповідається про успіхи радянського кіно) та політичні пресупозиції (ідеологічна конфронтація між більшовиками й буржуазією, яка загострилася після 1917 року), необхідні реципієнту для правильного декодування інформації.

На відміну від попередньої карикатури, що виконує інформативну функцію, карикатура, яка з'явилася 20 квітня 1929 року в сьомому номері «Кіно-газети», повинна виховати кіноглядача. За концепцією автора креолізованого тексту, він не здатний збагнути грандіозність задуму О. Довженка й оцінити його кінематографічні прийоми. Саме тому персонажа карикатури, схожого на оратора завдяки широкому жесту й широко відкритому роту, зображено із заплющеними очима. Розміщуючи над промовцем афішу, на якій, крім назви фільму «Арсенал», є монументальне зображення вершника на коні, що нагадує один із символів Києва – пам'ятник Богдану Хмельницькому, художник для підкреслення специфіки кіномистецтва створює антитезу (велич-простота), увиразнену відповідним графічним розташуванням образів. Важливу роль для створення сатиричного ефекту карикатури відіграє її вербальна частина, представлена авторським текстом, що містить критичне зауваження «Багато товаришів, що виступають на переглядах, виступають не по суті», адресоване безапеляційному й нелогічному твердженню промовця («Картина, громадяно, неправильна! Я в 18 років був біля Арсеналу, а чому це не показав» (Кіно-газета, 1929, № 7: 1)).

Виникнення цієї карикатури, на нашу думку, зумовлено результатами громадського обговорення фільму режисера О. Довженка, продемонстрованого в Будинку кіномистецтва приблизно за два тижні (інформацію було надруковано 15 лютого 1929 року в третьому номері «Кіно-газети») до офіційної презентації кінокартини 25 лютого 1929 року, а також усвідомленням необхідності організувати роботу щодо виховання масового глядача й підвищення його інтелектуального рівня.

Як зазначено в статті М.С. «Робкори про «Арсенал» (Громадський перегляд у Будинку кіногромадськості)» (Кіно-газета, 1929, № 3(9): 4), 10 з 13 осіб дали негативні відгуки про фільм, наголосивши на таких недоліках, як перевантаження кінокартини

символами («Символіка сцени розстрілу інтелегентом робітника до глядача не доходить» – Воронцов; «Думка у Довженка гарна, але нічого не вийшло з цього. Не можна усяку туманність називати символікою...» – Юровський), відсутність інтриги («Фільм не може тримати глядача в напруженні, бо немає інтригуючого сюжету» – Ващенко; «Картина занадто монотонна» – Воловіл), невідповідність реальним подіям 1918 року («Непорозуміння якесь... Нема того, що робітники тоді дійсно переживали» – Вьюга; «Революції тут нема. Рекомендувати фільм на робітничі екрани не можна» – Ліпавський; «Арсенал» як раз показує те, чого не було на ділі» – Юровський), відсутність орієнтації на глядача («Ми не такі багаті, щоб показувати незрозумілі картини. Треба наблизитися до глядача» – Юровський; «Картина успіху не матиме. Для Довженка це провал...» – Ващенко).

Вищезазначена карикатура, вдало візуалізувавши проблему рецепції медіатексту тогочасним глядачем, спонукала Крайовий Відділ ВУФКУ та культвідділи профспілок провести просвітницьку роботу щодо фільму «Арсенал» (інформацію про це зафіксовано в статті «Приклад культурного показу фільму» (Кіно-газета», 1929, № 9(15)) з організацією диспутів та широкого анкетування глядачів.

Вищезгадана проблема адекватної рецепції пересічним глядачем кінопродукції О.Довженка, засновника поетичного кіно, візуалізована в «дружньому шаржі» (Кіно-газета, 1929, № 22(28): 2) художника Бамського. Унікаючи притаманного вищезгаданому жанру традиційного зображення змінених деталей зовнішності портретованого, автор нестандартно моделює образ О. Довженка, роблячи акцент лише на одній частині тіла – ногах, візуальна гіперболізація яких відбувається завдяки образам гори «Звенигора» та великої споруди «Арсенал». Використана у творі візуальна антитеза (Довженко-гігант і глядач-ліліпут) і вербальна частина, презентована зауваженням «Яким ввижається глядачеві режисер Довженко», увиразнюють дистанцію між кіномитцем і реципієнтом, підкреслюючи приземленість останнього.

У деяких карикатурах візуалізовано актуальну для багатьох статей «Кіно-газети» проблему відносин між ВУФКУ (Всеукраїнське фото-кіноуправління), державною кінематографічною організацією, що з 1922 по 1930 р.р. об'єднала кіностудії, кінопрокат, кінопромисловість, кіноосвіту та кінопресу

України та Криму, і ТДРК (Товариство друзів радянської кінематографії), метою якого була активізація громадськості щодо питань кіно та вплив на українське кіновиробництво. У статті «Не викидайте десятки тисяч державних грошей», заголовок якої містить заклик і звинувачення, адресовані ВУФКУ, що проігнорувало результати обговорення членами ТДРК сценарію В. Радиша «Тобі дарую?», зокрема рекомендацію громадськості не «брати його до постави» (Кіно-газета, 1929, № 9(15): 2), автор С.Н. наголосив на необхідності врахування кіновиробництвом оцінок громадськістю сценарної продукції для створення якісної кінопродукції. У статті «До 1-го всеукраїнського з'їзду ТДРК» вищезазначеного номера газети анонімний автор також констатує факт небажання ВУФКУ плідно співпрацювати з ТДРК («... ВУФКУ не прислухалося й не хоче прислухатися до голосу громадськості» (Кіно-газета, 1929, № 9(15): 2) і закликає надати громадськості більше повноважень. Дубовик М. у статті «До підсумків 1-ої всеукраїнської наради ТДРФК» (Кіно-газета, 1929, № 10(16): 2) також засвідчив відсутність взаємозв'язку між громадськістю та робітниками ВУФКУ, які не тільки не враховують зауваження членів ТДРФК, а й часто не беруть участь у громадських переглядах своєї кінопродукції та подальшому її обговоренні.

Для демонстрації вищезгаданого художник карикатури (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2), розташованої поряд зі статтею «Перший досвід (За матеріалами 1-шої Всеукраїнської ТДРФК)», графічно виділений початок якої визначає її критичний характер («Організаційних форм і методів роботи ТДРФК ще не знайдено. Округи не дають керівництва низовим осередкам. ВУФКУ досі не завжди вважало на голос ТДРФК. Друзі кіна не знають свою «Кіногазету»» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2), використав алюзію на байку І.А. Крилова «Кіт і кухар», провівши такі аналогії : кухар – громадськість, кіт – кіновиробництво, курка в зубах у kota – глядач, і цитатію фрагменту вищезгаданого тексту («Він язва, він чума, біда тутешніх місць... А Васька слухає та їсть»). Вищезгадані маркери категорії інтертекстуальності з огляду на зміст байки І.А. Крилова, зокрема її моралі («А я бы повару иному// Велел на стенке зарубить: Чтоб там речей не тратить по-пустому, // Где нужно власть употребить» (Крылов, 1965: 12-13)), історичне підґрунтя твору (окупація Наполеоном

Вюртембергського герцогства, концентрація його військ у Польщі та Пруссії, напад на Росію, який імператор Олександр спочатку хотів зупинити нотами протесту, адресованими Наполеону) та ідейно-художнє навантаження образів (кухар – довірливий російський імператор, нездатний ужити рішучих заходів; кіт – Наполеон), спонукають читачів «Кіно-газети» оцінити рівень небезпеки й ужити рішучих заходів для уникнення негативних наслідків, продемонстрованих у карикатурі.

Для критичної оцінки стосунків між ВУФКУ, ТДРФК і глядачами, які є важливими ланками в розвитку української кіноіндустрії, автор наступної карикатури також звернувся до творчості І.А. Крилова, візуалізуючи проблему завдяки образам лебедя (ТДРФК), щуки (ВУФКУ), рака (глядача) і вербалізуючи її цитатою з байки «Лебідь, щука, рак» («Рак сунеться назад, лебідь рветься в хмари, а щука тягне в воду...») (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 5). Відсутність узгодженості дій, необхідної для досягнення поставленої мети, і суто індивідуальне бачення розв'язання проблеми, про що свідчить напрямок руху вищезгаданих персонажів, призводить до негативного наслідку – відсутності результату (віз із кінофільмами, уособлення кіновиробництва, залишається на місці), на який розраховували. Завдяки активізації категорії інтертекстуальності ця карикатура, як і попередня, виконуючи діагностичну функцію, містять імпліцитне спонукання до вживання рішучих заходів щодо зміни моделі поведінки.

Наступна карикатура «Друг кіна» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2) має безпосереднє відношення до твору Дім. Федоровського «Новий статут ТДРФК» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2). Цей, за авторським визначенням жанру, маленький жарт містить іронічну оцінку дій ТДРФК, яке не має достатньої компетенції для реалізації взятих на себе повноважень. Завдяки антифразису автор увиразнює несумісність цілей, поставлених ТДРФК, і способів їх реалізації, спрямованих не на вдосконалення кіновиробництва, а на задоволення егоїстичних потреб членів товариства («Видавати ілюстровані біографії кожного члена ТДРФК. Безкоштовно видавати фото й кіноапаратуру найкращої конструкції всім членам Т-ва. Організувати темні кутки по всіх кіно-театрах і робітничих клубах») (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2). Використовуючи в «Новому статуті

ТДРФК» антитезу «обов'язки ВУФКУ – права друзів кіно», автор увиразнив безправність Всеукраїнського фотокіноуправління й необмежену владу ТДРФК, членам якої дозволено порушувати закон. Зокрема, ідеться про незаконне суміщення декількох посад, відсутність ревізійної комісії, процедури обрання членів Правління («Правління вибирається... проте, хіба це так важно чи його вибирають, чи воно саме вибирається, – треба тільки, щоб Правління було, і воно є» (Кіно-газета, 1929, № 18(25): 2)), невиконання своїх посадових обов'язків («Т.Т., які працюють в секції кіно-критики, мають право, крім відвідувань громадських та зачинених переглядів ВУФКУ, відвідувати всі кіно-театри, і клубні кіно-сеанси» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 2)) тощо.

Із вищезазначеною інформацією вдало корелює вербальна частина («Так «любить» кіномистецтво, що йому, бідному, аж дихати нікуди» (Кіно-газета, 1929, №18(24): 2) карикатури та іконічна, якій притаманна сюрреалістичність. Образ незрозумілої істоти, схожої на птаха з жіночою та чоловічою ногами, містичність якої підкреслюється образом місяця, що, за повір'ями стародавніх людей, сприяє активізації нечистої сили, є імпліцитним вираженням авторської позиції щодо діяльності ТДРФК.

Для візуалізації проблеми кіносценарної справи, що неодноразово обговорювалася на сторінках «Кіно-газети», автор карикатури «Сценарист-кіноман» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 3) також використовує сюрреалістичний образ. Створюючи «портрет» людини завдяки компіляції (схожі на штатив ноги, які стоять на кіноплівці та написаних сценаріях, тіло-камера, замість голови рука з пером) частин тіла з кінокамерою, художник створює узагальнений образ «митців», які лише заради меркантильних інтересів хочуть «реалізуватися» у різних сферах діяльності. Про це свідчить такий елемент іконічної частини, як простягнута рука, що ловить гонорари, і вербальна частина («Без перерви пише «сценарії». Сам хоче їх ставити, мріючи про червінці» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 3)), зокрема лексема «сценарії», оформлення якої увиразнює іронічний зміст висловленого.

Образна система наступної карикатури зумовлена необхідністю окреслення іншої проблеми – інертності ВУФКУ під час роботи з молоддю. Візуалізуючи революційну ситуацію, коли озброєний кулеметом чоловік збирається штурмувати

ВУФКУ, неприступність якого увиразнена образом високої стіни, і коментуючи її неповним реченням «Молодняк перед твердинями ВУФКУ» (Кіно-газета, 1929, № 7(13): 3), у якому пропущено дієслово теперішнього часу, художник констатує необхідність негайних рішучих дій для кардинальної зміни ситуації. Прагматизація позитивного результату активної діяльності молоді в карикатурі відбувається завдяки демонстрації кінесичними засобами антитетичних (страх-безстрашність) емоцій персонажів.

Карикатура «Кіновиробничник» (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 6), на якій зображено загибель людини під колесами машини знімальної групи, завдяки вербальній частині («Захоплюючись динамікою, калічить людей...») (Кіно-газета, 1929, № 18(24): 6), у якій міститься лексема з негативною семантикою, і зображенню беземоційних облич оператора й водія, через яких скалічено людину, не тільки презентує авторську позицію щодо діяльності ВУФКУ, а й завдяки асоціаціям (кіновиробничник – небезпека), що виникають у результаті візуалізації нещасного випадку, сприяє закріпленню у свідомості реципієнта негативних емоцій стосовно представників кіновиробництва. З огляду на статті кореспондентів «Кіно-газети», які неодноразово критикували кінопродукцію ВУФКУ за ідеологічну нерозважливність, а також кінопрокат буржуазних фільмів, що виконують лише розважальну функцію, переносне значення лексеми «калічить» актуалізує імпліцитне значення духовного каліцтва, одним із проявів якого є виникнення кіноманії.

Проблема безгосподарності за умов загальної кінофікації неодноразово порушувалася в статтях «Кіно-газети» (М. Ярута «Отак наші господарюють!», Дім. Федоровський «Кінооперація на Київщині», Кранець «Докінофікувались» (Кіно-газета, 1929, № 19(25)-20(26): 2) і знайшла вираження в карикатурі, де на задньому плані зображено залишену без нагляду кінопересувку, а на передньому – двох хлопців, які біжать розважатися. На нашу думку, відсутність вербального коментаря зумовлена не тільки наявністю поряд із нею вищезгаданих статей, але й навмисним «мовчанням» (без слів) художника, який таким чином виражає своє ставлення до продемонстрованого.

Карикатура «Перший млинець Глевкий» (Кіно-газета, 1929, № 21(27): 1) містить імпліцитну оцінку кінематографічної діяльності Грузії та Білорусі. Проводячи паралелі між

виготовленням млинців і зйомками фільмів, перелік («Кастусь Калиновський», «У великому місті», «Жінка з ярмарку», «Сосни шумлять», «Овод») яких поданий у карикатурі, автор завдяки кореляції вербальної частини карикатури («Усі «млинці» ПЕРШ...») із вищезгаданю назвою констатує неякісність виготовленого медіапродукту.

Моделюючи оксиморонну ситуацію завдяки образам Папи Римського та священника, які опановують світські професії режисера та оператора, і коментуючи її реченням «Провадирі католицизму хочуть налагодити тісний зв'язок з кінематографією», автор карикатури «Папа в новій ролі» (Кіно-газета, 1929, № 13(19): 1.) не тільки підкреслює пропагандистську функцію кінематографа, а й викриває лицемірство священослужителів, здатних для популяризації релігії використовувати будь-які засоби. Крім десакралізованих образів, антирелігійне спрямування карикатури імплікується вербальною частиною «В ім'я господа бога, почали... Камера!» (Кіно-газета, 1929, № 13(19): 1.), зокрема написанням лексем «господа бога», що є наслідком більшовицької пропаганди атеїзму.

Отже, для правильного декодування карикатур, що містяться в проаналізованих випусках «Кіно-газети», необхідно враховувати культурний і політичний дискурси тексту. Саме вони детермінують моделювання такої образної системи карикатури, яка найповніше презентує ставлення автора до дійсності. Вищезгадана категорія модальності в проаналізованих карикатурах, які виконують не тільки інформативну, а й регулятивну функції з огляду на концепцію «Кіно-газети», виражається персоніфікаціями, антитезами, оксиморонами, негативно маркованими лексемами, десакралізованими й сюрреалістичними образами, алузіями.

Література:

- Айнутдинов, А. С.* (2010). Карикатура как тип изображения комической интенции в современных российских печатных СМИ : дисс. ... кандидата филологических наук : 10.01.10 / Айнутдинов Антон Сергеевич; Ур. гос. ун-т им. А.М. Горького. – Екатеринбург, 180 с.
- Артемова, Е. А.* (2002). Карикатура как жанр политического дискурса : автореф. дисс. на соискание ученой степени кандидата филологических наук : 10.02.19 / Артемова Евгения Александровна ; Волгоградский государственный педагогический университет, 10 с.
- Артемова, Е. А.* (1999). Специфика реализации текстовых категорий в политической карикатуре / Е.А. Артемова // Языковая личность: проблемы

- лингвокультурологии и функциональной семантики : сб. науч. тр. – Волгоград. – С. 34-39.
- Воронина, О. А.* (2009). Карикатура как вид креолизованного текста / О.А. Воронина // Вестник ЦМО МГУ. – № 2. – С. 14-18.
- Ворошилова, М. Б.* (2011). У разбитого корыта: культурные прецедентные тексты в политической карикатуре о мировом кризисе / М.Б. Ворошилова // Политическая лингвистика. – 1(35). – С. 126-129.
- До 1-го всеукраїнського з'їзду ТДРК* (1929) // Кіно-газета. – 18 травня.. – № 9(15). – С. 2.
- Дружній шарж худ. Бамського* (1929). // Кіно-газета. – 15 грудня 1929 року. – № 22(28). – С. 2.
- Дубовик, М.* (1929). До підсумків 1-ої всеукраїнської наради ТДРФК // Кіно-газета. – 5 червня. – № 10(16). – С. 2.
- Злобин А. Т.* К классификации эмоций / А.Т. Злобин // Вопросы психологии. – 1991. – № 4 июль-август. – С. 96–99.
- Карикатура // Кіно-газета. – 5 квітня 1929р. – № 6(12). – С. 1.
- Карикатура // Кіно-газета. – 20 квітня 1929 р. – № 7(13). – С. 1.
- Карикатура // Кіно-газета. – 20 квітня 1929 р. – № 7(13). – С. 3.
- Карикатура // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 2.
- Карикатура // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 5.
- Карикатура // Кіно-газета. – 15 листопада 1929 р. – № 19(25)-20(26). – С. 2
- Карикатура «Друг кіна» // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 2.
- Карикатура «Кіновиробничник» // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 6.
- Карикатура «Папа в новій ролі»// Кіно-газета. – 31 липня 1929 року. – № 13(19). – С. 1.
- Карикатура «Перший млинець Глевкий» // Кіно-газета. – 1 грудня 1929 року. – № 21(27). – С. 1.
- Карикатура «Сценарист-кіноман» // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 3.
- Ковінько, К. В.* (2012). Жанр політичної карикатури: функціональні, дискурсивні та стилістичні особливості / К.В. Ковінько // Вісник ХНУ. – № 1003. – С. 125-130.
- Кранець Докінофікувались* // Кіно-газета. – 15 листопада 1929 року. – № 19(25)-20(26). – С. 2.
- Крылов, И. А.* (1965). Басни / И.А. Крылов. – Москва: Детская литература, 134 с.
- М.С.* Робкори про «Арсенал» (Громадський перегляд у Будинку кіногромадськості) // Кіно-газета. – 15 лютого 1929 року. – № 3(9) 15. – С. 4.
- Приклад культурного показу фільму* // Кіно-газета. – 18 травня 1929 року. – № 9(15). – С. 1.
- Серажим, К.* (2010). Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія / Катерина Серажим. – К.: Паливода А.В., 352 с.
- С.Н.* Не викидайте десятки тисяч державних грошей // Кіно-газета. – 18 травня 1929 року. – № 9(15). – С. 2.
- Совкіно у Голландії* // Кіно-газета. – 1 лютого 1929 року. – № 2(8). – С. 1.
- Федоровський Дім.* Кінооперація на Київщині // Кіно-газета. – 15 листопада 1929 року. – № 19(25)-20(26). – С. 2.

- Федоровський Дім. Новий статут ТДРФК // Кіно-газета. – 15 жовтня 1929 року. – № 18(24). – С. 2.
- Фільми ВУФКУ ЗАКОРДОНОМ // Кіно-газета. – 20 березня 1929 року. – № 5(11). – С. 1.
- Хамадах Мамдух Карикатура в периодической печати : дисс ... кандидата филологических наук : 10.01.10 / Мамдух Хамадах ; Белорус. гос. ун-т. – Минск, 1993. – 197 с.
- Чапльгина, Ю. С. (2001). Текстовые категории лингвовизуального феномена карикатуры [Электронный ресурс] // Антропоцентрический подход к исследованию социума: лингвистические, социолингвистические, культурологические аспекты : науч.-практ. телеконф. / Ивановский гос. химико-технологический ун-т, каф. иностр. яз. и лингвистики. – Иваново, 2001. – URL: <http://www.isuct.ru/konf/antropos/section/3/chaplygina.htm> (22.11.07).
- Ярута, М. (1929). Отак наші господарюють! // Кіно-газета. – 15 листопада. – № 19(25)-20(26). – С. 2.

References:

- Ajnutdinov Anton Sergeevich. Karikatura kak tip izobrazhenija komicheskoi intencii v sovremennyh rossijskikh pechatnyh SMI (2010). *Candidate's thesis*. Ekaterinburg.
- Artemova E. A. (2002). Karikatura kak zhanr politicheskogo diskursa : Extended abstract of candidate's thesis. *Volgogradskij gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet. Volgograd*.
- Artemova E. A. (1999). Specifika realizacii tekstovih kategorij v politicheskoi karikature. *Jazykovaja lichnost: problemy lingvokulturologii i funkcionalnoj semantiki*: Sb. nauch. tr. – Volgograd, 34-39.
- Voronina O. A. (2009). Karikatura kak vid kreolizovannogo teksta. *Vestnik CMO MGU*. 2, 14–18.
- Voroshilova M. B. (201). U razbitogo koryta: kulturnye precedentnye teksty v politicheskoi karikature o mirovom krizise . *Politicheskaja lingvistika*, 1(35), 126 – 129.
- Do 1-go vseukraïns'kogo z'izdu TDRK. *Kino-gazeta*. – 18 travnja 1929 r. – 9(15), 2.
- Druzhnij sharzh hud. Bamskogo. *Kino-gazeta*. – 15 grudnja 1929 roku. 22(28), 2.
- Dubovik M. Do pidsumkiv 1-oï vseukraïns'koï naradi TDRFK // *Kino-gazeta*. – 5 chervnja 1929 r. – № 10(16). – S. 2.
- Zlobin A.T. K klassifikacii jemocij / A.T. Zlobin // *Voprosy psihologi*. – 1991. – № 4 ijul-avgust. – S. 96–99.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. – 5 kvitnja 1929r. – № 6(12). – S.1.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. – 20 kvitnja 1929 r. – № 7(13). – S.1.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. 20 kvitnja 1929 r. 7(13), 3.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24), 2.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24), 5.
- Karikatura. *Kino-gazeta*. 15 listopada 1929 r. 19(25)-20(26), 2
- Karikatura «Drug kina». *Kino-gazeta*. – 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24). – S. 2.
- Karikatura «Kinovirobnichnik». *Kino-gazeta*. 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24), 6.
- Karikatura «Papa v novij roli». *Kino-gazeta*. 31 lipnja 1929 roku. 13(19), 1.
- Karikatura «Persnij mlinec' Glevkij». *Kino-gazeta*. 1 grudnja 1929 roku. 21(27). 1.
- Karikatura «Scenarist-kinoman». *Kino-gazeta*. 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24). 3.
- Kovin'ko K. V. (2012). Zhanr politichnoi karikaturi: funkcional'ni, diskursivni ta stilistichni osoblivosti. *Visnik HNU*. 103, 125–130.

- Kranec Dokinofikualis. *Kino-gazeta. 15 listopada 1929 roku. 19(25) - 20(26), 2.*
- Krylov I.A. Basni / I.A. Krylov. – Moskva: Detskaja literatura, 1965. – 134 s.
- M.S. Robkori pro «Arsenal» (Gromads'kij peregljad u Budinku kinogromads'kosti) // *Kino-gazeta. – 15 ljutogo 1929 roku. – № 3(9) 15. – S. 4.*
- Priklad kulturnogo pokazu filmu. *Kino-gazeta. 18 travnja 1929 roku. 9(15), 1.*
- Serazhim K. (2010). *Diskurs jak sociolingvalne javishhe: metodologija, arhitektonika, variativnist (na materialah suchasnoï gazetnoï publicistiki).* K.: Palivoda A.V. 352 s.
- S.N. Ne vikidajte desjatki tisjach derzhavnih groshej. *Kino-gazeta. 18 travnja 1929 roku 9(15), 2.*
- Sovkino u Gollandii. *Kino-gazeta. 1 ljutogo 1929 roku. 2(8), 1.*
- Fedorovskij Dim. Kinooperacija na Kiiivshhini. *Kino-gazeta. 15 listopada 1929 roku. 19(25) - 20(26), 2.*
- Fedorovskij Dim. Novij statut TDRFK. *Kino-gazeta. 15 zhovtnja 1929 roku. 18(24), 2.*
- Filmi VUFKU ZAKORDONOM. *Kino-gazeta. 20 bereznja 1929 roku. 5(11), 1.*
- Hamadah Mamduh Karikatura v periodicheskoj pechati (1993). *Candidate's thesis.* Minsk.
- Chaplygina Ju. S. (2001). Tekstovye kategorii lingvovizual'nogo fenomena karikatury. *Antropocentricheskij podhod k issledovaniju sociuma: lingvisticheskie, sociolingvisticheskie, kul'turologicheskie aspekty : nauch.-prakt. telekonf.* URL: <http://www.isuct.ru/konf/antropos/section/3/chaplygina.htm> (22.11.07).
- Jaruta M. Otak nashi gospodarjуют! *Kino-gazeta. 15 listopada 1929 r. 9(25) - 20(26), 2.*

Поштова адреса установи:

Київський національний університет культури і мистецтв
вул. Щорса, 36
Україна,
03022

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015